

“Таких світочів Господь посилає на Землю, аби рід людський ставав кращим...”

З осяйних нетрищ пам'яті зринає образ стрункого красивого юнака. І щемні візії нашого повоєнно-го, хай і голодного, але щасливого студентства. Червоний корпус університету спалений, ще лежить в руїнах. Навчаємося в третю зміну і бредемо в снігах до гуртожитку на Солом'янці пішки, бо трамваї вже не ходять. Аудиторії холодні. Вчорашні фронтовики сидять у шинелях. У декого ще не всі рани зажили. І от до зали впливає юнак, мовби романтичний герой *Гріна* під багряними вітрилами. Гейби посланець з якихось інших світів – високий, ставний, вродливий, ясноокий, світловолосий. І приємним, співучим голосом рекомендується: “Платон...”. Як по батькові, ми вже не чуємо, бо всі в полоні цього феєричного видава ... Платон!.. То може, й справді сталася телепортація і через товщу віків до нас залетів з античної Еллади цей прекрасний еллін? Чи чарівний волинянин з “Лісової пісні” або легендарний гуцул з “Тіней забутих предків”?

Його все життя вважали пестунчиком долі, і якимось один студент-інвалід, кутаючись у свою бувалу в бувальцях шинельку, навіть жовчно зауважив: “Бач, який пещений... Мабуть, воював на Ташкентському фронті...”. І не знав сердега, що цей позірно благополучний щасливчик повною мірою скуштував фронтового лиха. З початком війни 17-річний юнак евакуювався з батьком до Сталінграда. Вдень уже літній професор читав лекції в місцевому педінституті, а син тримав студії у педінституті та факультеті іноземних мов. А ночами, коли навколо палав Сталінград, вони в складі протипожежної дружини скидали з дахів будинків запалювальні бомби. Тож нагороджені медаллю “За оборону Сталінграда”. Закінчивши Військово-медичне училище, пішов у діючу армію військовим фельдшером, хоч міг продовжувати навчання в медінституті.

А по війні, спраглий знань, жадібно учився і здобув аж три вищі освіти! Закінчив біофак, медичний і консерваторію по класу фортепіано. То все грані його феноменальної талановитості. *Новітній Фауст, він перевіряв алгеброю*

гармонію. А коли в лабораторії змушений був скальпелем сягати в глибини мозку, то як поет, мучився, що лезом руйнує цей храм природи.

А як він зі своїм учителем академіком *Воронцовим* приймали екзамені! Якимось весело, збитошно, ніби граючись із нашим нецтвом, а водночас відкриваючи нам увесь безмір людського знання.

Після Київського університету розпочався унікальний півстолітній апофеоз цієї геніальної людини в Інституті фізіології, директором якого він був 44 роки. Факт, гідний книги рекордів Гіннеса! Й організатором і генератором ідей своєї науки у світовому масштабі теж був. Не тільки в Україні й Росії, а й в усіх країнах —світових лідерах у царині наукової думки *Платон Костюк* стає членом тамтешніх академій наук, наукових товариств, друкованих органів, спільних кафедр та наукових центрів, автором і співавтором монографій і збірників. І все це без будь-якого прагнення почесей, марнославства й кар'єризму.

Чи думає орел про свої дужі крила? Він просто не може не літати! А почесі й нагороди самі рясним дощем сипалися на нашого корифея. Не злічити державних та інших премій, як українських, колишніх союзних, так і міжнародних, які він і його побратими одержували. Уже була вирішена справа про присвоєння Платону Костюку і Нобелівської премії. Та традиційний спротив певних кіл проти українців-номінантів і в цьому випадку не дозволив восторжествувати справедливості. І то вже глибока рана на серцях наших патріотів. Деякі метиковані ділки від науки справу продукування нобеліантів поставили вже буквально на конвейерний потік. Хоч українські учені й письменники — і колишні й нинішні (*Ліна Костенко, Дмитро Павличко* і ще ціле сузір'я!) часом на цілу голову є вищими за деяких увінчаних лавреатів...

Добррозичливість і шляхетність Платона Григоровича хочу засвідчити на такому власному прикладі. Він ніколи не боявся підтримувати тих, проти яких були навіть можновладці. Свою докторську дисертацію “Проблема типу нервової системи” я подав на суд людський ще в 1969 році. Але я ніколи не вмів ладнати з начальством і її не допускали до захисту. Хоч вона мала найкращі відгуки українських і російських класиків психології й фізіології, її схвалили на Вчених радах Інституту психології (голова *Григорій Силович Костюк*) та Інституту фізіології під орудою *Платона Григоровича Костюка*. Так минуло — страшно мовити — 40 років! Але вже в наші дні Платон Григорович пише листа президенту Академії педагогічних наук — і мені таки дали доктора. А був же він уже невиліковно хворим і, здавалося б, мав бути далеким від мирської суєти. Подячні сльози застеляють мені зараз мої старечі очі. . .

Таких світочів Господь посилає на Землю, аби рід людський ставав кращим.

*Олексій Губко, доктор психол. наук,
Інститут психології ім. Г.С. Костюка
АПН України, м. Київ*

